

KONSORTIORYHMÄN PÖYTÄKIRJA

Aika 9.12.2010 klo 13.00–16.00

Paikka Kirjastoverkkopalvelut, Teollisuuskatu 23–25, 4. krs, Huone B453

Läsnä Ari Muhonen, ylikirjastonhoitaja, Aalto-yliopisto, puheenjohtaja
Pirkko Fagervik, palvelupäällikkö, Turun yliopisto
Maija Koponen, kirjastonjohtaja, Rovaniemen ammattikorkeakoulu, etäyhteydellä
Tarja Koskimies, kirjastonjohtaja, Seinäjoen ammattikorkeakoulu
Minna Liikala, yksikön päällikkö, Terveysten- ja hyvinvoinnin laitos
Riitta Lähdemäki, palvelupäällikkö, Teknologian tutkimuskeskus VTT
Liisa Rossi, palvelupäällikkö, Kuopion kaupunginkirjasto - Pohjois-Savon maakun-
takirjasto
Paula Mikkonen, suunnittelija, Kansalliskirjasto/FinELib
Sini Hytönen, kirjastosihteri, Kansalliskirjasto/FinELib, sihteeri

Asiantuntijat

Väinö Ala-Härkönen, tietojärjestelmäasiantuntija, Kansalliskirjasto/FinELib
Anu Alaterä, tietoasiantuntija, Kansalliskirjasto/FinELib
Ari Alkio, suunnittelija, Kansalliskirjasto/FinELib
Iina Peltonen, tietoasiantuntija, Kansalliskirjasto/FinELib

Poissa

Sinikka Luokkanen, tietopalvelupäällikkö, Hämeen ammattikorkeakoulu
Pirjo Rajakiili, kirjastonjohtaja, Helsingin yliopisto
Virva Nousiainen-Hiiri, toimistopäällikkö, Helsingin kaupunginkirjasto-
keskuskirjasto
Arja Tuuliniemi, erikoissuunnittelija, Kansalliskirjasto/FinELib

Esityslista

1. Kokouksen avaus, osallistujien toteaminen ja esityslistan hyväksyminen

Esitys:

Hyväksyttäneen esityslista. Konsortior ryhmälle tiedoksi edellisen kokouksen pöytä-
kirja. (Liite 1)

Päätös:

Puheenjohtaja Ari Muhonen avasi kokouksen klo 13.02. Osallistujat esittäytyivät.
Esityslista hyväksyttiin.

Kirjataan kokouksen 4/2010 pöytäkirjaan Sinikka Luokkasen huomautus, jonka
mukaan FinELibin laskuissa esiintynyt kahden eri arvonlisäveroprosentin ongelma
tulee ottaa konsortior ryhmän kokouksessa esille. Ari Alkio kertoi, että alv-merkintä
laskuissa on korjattu.

2. Kansalliskirjaston Kirjastoverkkopalvelujen yhteiset palvelut ja talouden seuranta

Uusi yliopistolaki muutti yliopistojen asemaa vuoden 2010 alusta. Yliopistot ovat nyt itsenäisiä kirjanpitovelvollisia. Lain muutokset aiheuttivat muutoksia FinELibin taloushallintoon järjestelmien ja käytänteiden osalta. Yliopistojen aseman muutos ja arvonlisälainsäädännön muutos vuoden 2010 alusta vaikuttavat myös FinELib-konsortion arvonlisäverokäytänteisiin. Vuonna 2010 uutta on ns. käänteinen arvonlisävero joka kohdistuu ulkomaisiin hankintoihin, myös FinELibin aineisto- ja ohjelmistohankintoihin. OKM teki kesällä 2010 linjauksen, jonka mukaan Kansalliskirjaston rahoitukseen tulee arvonlisäverokompensaatio.

Kirjastoverkkopalvelut-tulosalueen organisaatio uudistetaan vuoden 2011 alussa. Nykyisen neljän toimintayksikön sijaan toimintayksiköitä on kuusi: asiakkuuksien hallinta, verkkoaineiston hankinta, asiakasliittymä ja Nelli, kirjastojärjestelmät, datapalvelut sekä e-vapaakappaleet ja pitkäaikaissäilytys. Tämän lisäksi on omana ryhmänään johto ja johdon tukipalvelut. Vuoden 2011 budjettirakenne seuraa uutta toimintayksikkörakennetta. (Liite 2)

Esitys:

Paula Mikkonen esittelee. Keskustellaan esittelystä.

Keskustelu:

Paula Mikkonen esitteli kirjastoverkkopalveluiden organisaatiouudistusta. Ensi vuoden budjettirakenne seuraa uutta kirjastoverkkopalveluiden toimintayksikkörakennetta. Rahoitus jakautuu perus-, täydentävään ja maksulliseen toimintaan, joihin myös palkkakulut ja työaika kohdennetaan. Taloushallinnon raporteissa ei varojen käyttöä voida enää jatkossa seurata kirjastosektoritasolla. Henkilöresurssit kohdennetaan palvelujen vuotuisten kehittämissuunnitelmien mukaisesti. Taloushallinnon järjestelmä SAPin nopea käyttöönotto on aiheuttanut viiveen talousseurantaan.

Opetusministeriö teki kesällä linjauksen, jonka mukaan yliopistot saivat arvonlisäverokompensaation. Arvonlisäverokompensaatio saadaan myös FinELibin keskitettyyn aineistorahoitukseen.

Keskusteltiin siitä, voidaanko budjettia enää seurata sektoreittain. Todettiin, että FinELibin palveluyksikön työajanseurannassa ei ole järkevää pyrkiä erottelemaan eri sektoreille tuotettavaa palvelua, koska työtä tehdään yhdenmukaisissa prosesseissa samanaikaisesti eri sektoreille. FinELibin strategian uudistamisen yhteydessä voidaan kuitenkin linjata, minkä tyyppistä palvelua millekin sektorille lisensioinnissa tuotetaan, halutaanko näitä palveluja eritellä ja millä tavalla se on käytännössä mahdollista. Määrittelemällä palvelukokonaisuuksia voidaan paremmin seurata sitä, mitä budjetoiduilla varoilla on saatu aikaiseksi.

Keskusteltiin myös yleiskustannuserästä, ja siitä, miksi FinELib maksaa tilakustannuksia. Kansalliskirjaston toiminnan ei koettu olevan tässä loogista, sillä kaikilta Kansalliskirjaston yksiköiltä tilakustannuksia ei ilmeisesti peritä. Konsortioryhmän mielestä Kansalliskirjaston tulisi noudattaa tilakustannusten perimisessä yhteistä linjaa.

3. FinELibin toiminta vuonna 2011

Vuonna 2011 FinELib päivittää strategiansa (2007-2015) ja tekee suunnitelman lisensioinnin rakenteellisesta kehittämisestä käyttäen hyväksi piloteissa kerättyä kokemusta. Konsortiolta kerätään esityksiä uusiksi aineistoiksi ja käynnistetään aineistoneuvottelut valituista aineistoista. Lisensiointiperiaatteet uusitaan e-kirjojen ja pitkäaikaiskäytön osalta. Isoista lehtipaketeista uusinnassa ovat Elsevier, Wiley-Blackwell sekä Springer. FinELibin käyttäjäkysely tutkijoille toteutetaan vuonna 2011. Ex Libriksen bX-artikkelisuosituspalvelu on tulossa pysyvään käyttöön vuodelle 2011. Kehitetään FinELibin palveluja Kirjastoverkkopalvelujen palvelukyselyn avoimen palautteen perusteella. (Liite 3, 4)

Esitys:

Paula Mikkonen ja Väinö Ala-Härkönen esittelevät. Keskustellaan vuoden 2011 toimintasuunnitelmasta.

Keskustelua:

Paula Mikkonen esitteli FinELibin ensi vuoden toimintaa. Konsortion lisensiointiperiaatteita on uusittu kuluvana vuonna. E-kirjojen lisensiointiperiaatteet päivitetään ensi vuoden aikana. Lisensiointitiimi on neuvotellut OKM:n toimeksiannosta kuluvan vuoden aikana viittausaineistoihin sopimuksia, joiden perusteella OKM voi käyttää aineistojen dataa tutkimuksen arviointihankkeissaan. Neuvottelut jatkuvat ensi vuonna.

Kirjastoverkkopalveluiden organisaatiouudistuksen yhteydessä Leena Salminen siirtyy kokonaan lisensioinnin toimintayksikköön. Hän toimii edelleen Halti-tietokannan projektipäällikkönä.

Anu Alaterä kertoi FinELibin verkkoaineistojen loppukäyttäjille suunnatun käyttäjäkyselyn toteutuksesta. Käyttäjäkyselyitä uudistetaan ja niiden kohderyhmää rajataan jatkossa. Tulevan kyselyn kohderyhmänä ovat yliopistojen ja tutkimuslaitosten tutkijat. Kysely on tarkoitus toteuttaa syksyllä 2011.

Iina Peltonen kertoi kirjastoverkkopalvelujen kirjastoille vuonna 2010 toteutetun palvelukyselyn vastauksista. E-kirjat nousivat palautteessa esille. Konsortio- ja ohjausryhmän asioista ja päätöksenteosta on toivottu paremmin tietoa. Lehtilistojen ja tilastojen ajantasaisuudessa on edelleen puutteita. Etäkoulutusmahdollisuuksia toivotaan edelleen lisää.

Iina Peltonen kertoi hankkeesta, jossa verrataan eri lehtipakettien päällekkäisyyksiä, jotta pystytään arvioimaan pakettien sisältöä nykyistä paremmin ja saamaan selville lisensoitujen lehtien todellinen kokonaismäärä.

Väinö Ala-Härkönen esitteli Nellin tulevia uudistuksia. Toimintayksikkö tulee organisaatiouudistuksen jälkeen kasvamaan, tulossa on uusia rekrytointeja. Isoimpana asiana ensi vuonna on Primo-asiakasliittymä. Tarkoituksena on, että Primoa ja Nellia voi käyttää rinnakkain, ja kirjastot voivat itse päättää käyttävätkö molempia vai vain toista. Ex Libriksen bX-artikkelisuosituspalvelu on tulossa ensi vuodeksi käyttöön. Central Index on tulossa alkuvuodesta yleiseen käyttöön. Paula Mikkonen lisäsi, että SFX:n ylläpito lehtilistojen osalta tulee jatkossa siirtymään lisensi-

oinnin vastuulle. Nelli-toimiston ja lisensoinnin työprosesseja tullaan tarkentamaan alkuvuoden 2011 aikana.

Keskusteltiin siitä, pystytäänkö kaikki ensi vuodelle suunniteltu toteuttamaan. Mikä jätetään tarvittaessa pois? Paula Mikkonen kertoi, että tärkeimpänä ovat aineistoneuvottelut. Haltin kehittäminen on edennyt hyvin ja jatkuu vuonna 2011 samoin OKM:n JURE-neuvottelut. Käyttäjäkyselyn toteuttamiseen on budjetoitu lisätyövoimaa (mahdollisesti korkeakouluharjoittelija). Strategiatyö käynnistetään alkuvuodesta.

Todettiin, että ensi vuoden tehtävien karsimista tärkeämpää olisi niiden priorisointi. Keskustelussa tuotiin esiin näkemys, että käyttäjäkyselyitä voitaisiin toteuttaa harvemmin, jotta tulosten käsittelyyn jäisi enemmän aikaa ja toimenpiteiden vaikuttavuus näkyisi myös paremmin. Paula Mikkonen kertoi, että on kyse kahdesta eri kyselytyypistä, kirjastoverkkopalveluiden palvelukyselyistä ja FinELibin verkkoaineistojen käyttäjille suunnatuista kyselyistä. FinELibin aineistojen käyttäjille suunnatut kyselyt kohdistuvat jatkossa rajattuun ryhmään. Anu Alaterä kertoi, että kyselyjen rajaaminen tietyille kohderyhmälle mahdollistaa kysymysten paremman kohdentamisen. Paula Mikkonen kertoi, että kyselyjen rajaaminen tutkijoihin on perusteltua erityisesti nyt, kun käynnissä on laajat kansalliset hankkeet tutkimuksen laadun arvioimiseksi ja tutkimusedellytysten parantamiseksi. Konsortioryhmissä toivottiin yhteistyötä konsortion jäsenten kanssa kyselyiden suunnittelussa.

Konsortioryhmä keskusteli uusista neuvoteltavista aineistoista. Tutkimuslaitosten edustajat toivat esiin, että e-lehdet kiinnostavat tutkijoita e-kirjoja enemmän. Toivottiin että kurssikirjoja saataisiin nykyistä enemmän e-kirjoina. Ongelmaksi kuitenkin todettiin se, että kurssikirjoja tarvitaan vain lyhyen aikaa kerrallaan ja tarvittavat nimekkeet vaihtelevat paljon oppiaineittain. Paula Mikkonen kertoi, että voimassa olevien hankintaperiaatteiden mukaan FinELib ei hanki kurssikirjoja, vaikka niitä onkin mukana kirjaketeissa. Kurssikirjojen hankinnasta on syytä keskustella FinELibin strategiaa päivittäessä. E-kirjat voivat vaatia uudentyypistä lisensointipolitiikkaa. Yleisten kirjastojen näkökulmasta verkkoaineistojen tarjonta ei edelleenkään vastaa kirjastojen tarpeita. Verkkoaineiston etäkäyttömahdollisuus on erittäin tärkeää yleisille kirjastoille.

4. Rakenteellisen kehittämisen pilotit

Lisensoinnin rakenteellisen kehittämistä varten konsortio on valinnut kolme pilotoitavaa kohdetta: Turun kauppakorkeakoulun ja Jyväskylän ammattikorkeakoulun osaorganisaatiopilotit sekä Vaasan kaupunginkirjaston organisaatorajat ylittävän pilotin. Osaorganisaatiopiloteissa tutkitaan sitä, mitä on otettava huomioon kun lisensoidaan aineistoja vain osalle organisaation käyttäjistä. Vaasan pilotissa tutkitaan sitä, miten kaupunginkirjaston aineistolisenssit valittujen aineistojen osalta voidaan laajentaa peruskouluille. (Liite 5)

Konsortion jäseniltä on pyydetty esityksiä uusiksi pilotoitaviksi kohteiksi. Ehdotuksia pilotoitaviksi kohteiksi tuli viisi: kaksi yhteiskirjastopilottia, yksi osaorganisaatiopilotti ja kaksi organisaatorajat ylittävää pilottia. (Liite 6)

Esitys:

Paula Mikkonen, Anu Alaterä ja Ari Alkio esittelevät käynnissä olevat lisensioinnin rakenteellisen kehittämisen pilotit. Iina Peltonen ja Paula Mikkonen esittelevät uudet pilottiesitykset. Keskustellaan esittelystä. Esitetään ohjausryhmälle mitkä pilottikohteet konsortioyhmän mielestä tulee valita rakenteellisen kehittämisen piloteiksi vuodelle 2011.

Keskustelua:

Pirkko Fagervik kertoi Turun kauppakorkeakoulun kokemuksia osaorganisaatiopilotista. Teknisesti pilotti oli onnistunut. Käyttäjryhmien erottelu oli mahdollista, mikä osittain johtui siitä, että kyseessä oli vasta yhdistynyt organisaatio. Ongelmia sen sijaan oli enemmänkin kustantajien puolella, joille käyttäjien erottelu organisaatioittain oli vaikeaa. Nellin metahaun ja lehtilistojen kanssa oli myös ongelmia. Käytännön kokemukset eivät osoittaneet merkittävää eroa entiseen, mutta aineistojen käyttö oli pilotin aikana laskenut jonkin verran.

Anu Alaterä esitteli Vaasan organisaatorajat ylittävän lisensioinnin pilottia. Vaasan kaupunginkirjaston lisenssejä laajennetaan koskemaan valittuja viittä peruskoulua. Tällä hetkellä laaditaan sopimuksia. Kustantajien kanssa on sovittu tilastoinnista ja etäkäytöstä. Aineistojen tulisi olla käytössä vuoden alusta. Sopimukset tehdään kahdeksi vuodeksi ja käyttöä kouluissa seurattaisiin aktiivisesti 1,5 vuotta. [14.12. tehtiin pilottiryhmässä päätös, että sopimukset tehdään vuodeksi 2011 ja pilotin loppuraportti kirjoitetaan 1Q/2012.] Usean osapuolen mukana oleminen on ollut haasteellista.

Ari Alkio kertoi Jyväskylän ammattikorkeakoulun osaorganisaatiopilotista. Jamkin pilotissa aineisto rajataan tietyille käyttäjäryhmille ja tunnistautuminen tapahtuu Shibbolethilla. Aineistona on International Index to Music Periodicals Full Text (IIMPFT). Tänä vuonna on selvitetty pilotin osapuolten valmiuksia ja selvitetty käyttäjäryhmiä. Kustannushyötyä lisenssin hintaan ei ole odotettavissa.

Iina Peltonen esitteli viisi uutta pilottiehdokasta. Yhteiskirjastoja esittävät pilotoitavaksi seuraavat: Lahden tiedekirjaston kanssa yhdistyvä Päijät-Hämeen koulutus-konserni (1) sekä Lappeenrannan teknillisen yliopiston ja Saimaan ammattikorkeakoulun muodostama yhteinen tiedekirjasto (2). Organisaatorajat ylittäviä ehdokkaita on kaksi: Helsingin yliopistossa toimivat kolme organisaatorajat ylittävää tutkimusryhmää (2) sekä Tampereen yliopisto ja Laboratorioliikelaitos Oy (4). Osaorganisaatioehdokkaana on Oulun yliopisto, joka on kiinnostunut lisensioimaan aineistoja vain osalle tiedekunnista (5).

Keskusteltiin pilottikohteiden priorisointijärjestyksestä. Yhteiskirjastopiloteiksi on toivottu esityksiä, joissa keskitytään yhtiöitettyihin kirjastoihin. Molempien yhteiskirjastopilottiehdokkaiden kohdalla on vielä osittain epäselvää, mitä tarkalleen ottaen organisaatiot haluavat pilotoida ja millainen organisaatorakenne yhteiskirjastoilla tulee olemaan. Erityisesti Lappeenrannan teknillisen yliopiston ja Saimaan ammattikorkeakoulun tilanne koettiin tässä vaiheessa epäselväksi.

Tutkimuslaitokset toivat esiin sen, että tutkimusryhmiä koskeva pilotti olisi heidän näkökulmastaan erityisen ajankohtainen. Tampereen yliopiston ja Laboratorioliikelaitos Oy:n pilotissa konsortioyhmää kiinnosti erityisesti kustantajien suhtautuminen osakeyhtiöihin. Vastaavia osakeyhtiöittämissä on tulossa muillakin alueilla, joten pilotti on varsin ajankohtainen. Konsortioyhmä keskusteli myös siitä, kuinka monta pilottia olisi mahdollista aloittaa. Paula Mikkonen uskoi kahden pilotin aloi-

tuksen olevan mahdollinen, vaikka osa aiemmin käynnistetyistä piloteista on vielä meneillään. Pohdittiin myös mahdollisuutta niputtaa yhteen useampi pilotti.

Päätös:

Päätettiin, että Tampereen yliopiston ja Laboratorioliikelaitos Oy:n sekä Helsingin yliopiston tutkimusryhmiä koskevat pilotit nostetaan prioriteettilistan kärkeen. Oulun yliopiston osaorganisaatiopilotti on priorisointilistalla kolmantena. Yhteiskirjastoja koskevien pilottien kohdalla päätettiin odottaa lisäselvityksiä.

5. FinELibin alustava talousraportti vuodelta 2010

FinELibin talousraportti ajalta 1.1.-31.10.2010 on esityslistan liitteenä. Talousraportissa on FinELibin taloustilanne lokakuun lopussa aineistohankinnan ja Nelliportaalin osalta. (Liite 7)

Esitys:

Paula Mikkonen ja Väinö Ala-Härkönen esittelevät alustavan talousraportin. Keskustellaan raportista ja esitetään ohjausryhmälle miten konsortior ryhmän mielestä vuodelta 2010 käyttämättä jääneet rahat tulisi käyttää vuonna 2011.

Keskustelua:

Paula Mikkonen esitteli alustavan talousraportin. Koska talousseurannassa on n. kahden kuukauden viive, on vaikea arvioida, mikä vuoden lopullinen tulos on. Todennäköisesti kuluvan vuoden budjetista jää jonkin verran määrärahaa käyttämättä. Epävarmaa sen sijaan on, siirtyykö raha seuraavalle vuodelle. Konsortior yhmässä voidaan keskustella, mitä mahdollisella ylijäävällä rahalla voitaisiin tehdä. Käyttösuunnitelmasta voidaan tehdä esitys FinELibin ohjausryhmälle, joka tekee esityksen Kansalliskirjaston johtokunnalle.

Keskusteltiin rahojen käytöstä. Henkilön palkkaaminen muutamaksi kuukaudeksi jonkin selvityksen tekoon nousi esille. Seuraavaa vuotta ajatellen mietittiin rahan käyttämistä kyselyjen ja pilottien tekoon.

Päätös:

Päätettiin, että ylijäävä raha tulisi käyttää FinELibin rakenteellisen kehittämisen pilotteihin.

6. Ajankohtaista kustannustoimialalla ja konsortiossa

6.1. Primo-pilotin tilannekatsaus

6.2. KDK-tilannekatsaus

KDK-asiakasliittymän toteutuksen seuraavan vaiheen organisaatioiden valinta on käynnissä. Valinta uusista liittyjistä tehdään joulukuussa 2010. Seuraava vaihe käynnistyy 8-9/2011. KDK-asiakasliittymään haravoidaan metadatta taustajärjestelmistä. Tarvittavista taustajärjestelmien rajapinnoista neuvotellaan paraikaa. KDK-asiakasliittymän toteutukseen tarvittavan henkilöstön rekrytointi on käynnistynyt. Uutta henkilöstöä rekrytoidaan loppuvuodesta 2010 ja alkuvuodesta 2011 yh-

teensä 11 henkilöä. KDK-asiakasliittymän käytettävyyssuunnitelman toteutukseen on palkattu määräaikainen asiantuntija vuodeksi.

Keskustelua:

Väinö Ala-Härkönen esitteli KDK-asiakasliittymän toteutusta. 74 organisaatiota on ilmoittanut seuraavaan vaiheeseen. Metadatan haravoinnin yhteydessä ongelmia on ollut yleisten kirjastojen kohdalla, koska suurimmalla osalla on käytössä kirjastojärjestelmä, joissa rajapinta ei ole oletuksena. Rajapinnat on nyt hankittu yleisille kirjastoille. Kuusi uutta teknistä osajaa aloittaa hankkeessa ja näistä kolme on jo rekrytoitu. Lisäksi hankkeeseen rekrytoidaan vielä kolme muuta henkilöä.

7. Muut asiat

8. Tiedotusasiat

Arja Tuuliniemi oli London Onlinessa ja piti esitelmän FinELib-konsortion toiminnasta.

FinELibin aineistopäivä on 9.3.2011.

8.1. Kirjastoverkkopäivät 27. - 29.10.2010

8.2. KDK-seminaari 16.11.2010

9. Seuraava kokous

ma 21.3.2011 klo 13

10. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 15.40

LIITTEET

Liite 1: Kokouksen 3/2010 pöytäkirja tiedoksi

(http://www.kansalliskirjasto.fi/attachments/514xoyz0b/5uFwO5F13/Files/CurrentFile/Konsortioryhma_poytakirja_3_2010.pdf)

Liite 2: Kansalliskirjaston kirjastoverkkopalvelujen talouden seuranta ja toimintarakenne 2011

Liite 3: FinELibin alustava toimintasuunnitelma vuodelle 2011

Liite 4: Kirjastoverkkopalvelujen palvelukyselyn toimenpiteet FinELibin osalta

Liite 5: Väliraportti piloteista

Liite 6: Esitykset uusiksi piloteiksi

Liite 7: Alustava talousraportti vuodelta 2010